

Afrikaanse maskers

Symbool en ritueel

Maskers spelen in heel Afrika een zeer grote rol. Iedere stam heeft zijn eigen masker en feest. Bij veel stammen wordt het vereren van de voorouders en doden uitbundig gevierd. Wil je ook zien hoe deze maskers eruit zien bekijk dan deze clip.

Maskers en Afrika, hoe zal ik daarover beginnen? Er valt zoveel over te zeggen. Maskers zijn een heel belangrijk onderdeel van de Afrikaanse cultuur. Je komt ze dan ook bij heel veel Afrikaanse volkeren tegen. Niet dat daarom de betekenis ervan makkelijker te begrijpen is, nee, absoluut niet. Maar ik ga proberen om er iets over te zeggen.

Ten eerste: een masker in Afrika is de totale verschijning. En niet alleen wat ze op hun hoofd dragen, een masker in Afrika is de totale outfit. De kleding en ook de dingen die ze in hun handen hebben, de attributen. Ten tweede: elk Afrikaans volk heeft zijn eigen maskers, met een eigen betekenis en eigen gebruiken, die sterk van elkaar verschillen. Daarom zal ik het hier ook alleen maar hebben over de maskers bij de Dogon. Bij de Dogon treden de maskers op tijdens de Dama. Dat is een groot ritueel en tegelijkertijd een feest.

De Dama is het Feest van de Tweede Begrafenis. Wat je moet weten om te begrijpen wat die Tweede Begrafenis inhoudt, is het belang dat de Dogon aan hun voorouders hechten. Dogon leven in een wereld waarin naast verschillende geesten en krachten ook de voorouders een grote rol spelen. En die voorouders, die zijn niet echt dood zoals wij dat zouden zeggen. Ze leven in een andere wereld. Je kunt ze van alles vragen en ook hun hulp invoeren, maar ze kunnen ook straffen en ongeluk veroorzaken als je ze niet gehoorzaamt. De Dogon offeren daarom heel veel aan hun voorouders in de hoop dat ze de levenden zullen helpen.

Om voorouder te worden moeten de overledenen een aantal rituelen ondergaan. De Tweede Begrafenis ofwel de Dama is daar één van en die komt vaak pas jaren na de eerste begrafenis.

De Dama is een groot maskerfeest dat minstens een maand van tevoren wordt voorbereid. Er wordt bier gemaakt, de maskers worden klaargemaakt en de jonge kerels worden ingewijd in het Awa-genootschap. Dat is een broederschap van mannen die de geheime kennis van de maskers bewaren. Ja, want maskers, dat is een mannenzaak, absoluut verboden terrein voor vrouwen.

De jongens die voor het eerst aan de Dama meedoen leren hoe ze een masker moeten maken. Ze leren ook de danspassen en beginnen ook met het bestuderen van de Sigi-so, de geheimtaal waarin over en met de maskers wordt gesproken. Het hoogtepunt van de Dama is het optreden van de maskers. De maskers komen vanaf de rotsen het dorp binnen. Het is net een kronkelende slang. Een geweldig mooi gezicht.

De Dama is het feest waarbij men definitief afscheid neemt van de doden. De dode wordt een voorouder. Maar tegelijkertijd is de Dama ook een soort geboortefeest, niet van een mens, maar van nieuwe energie, voor het dorp. Kijk, het zit zo: als er iemand sterft, dan verliest het dorp aan kracht en energie volgens de Dogon. En om dat verlies goed te maken,

moeten de Dogon zich richten op kracht en energie van de natuur, en dat is nou precies wat de maskers doen. Terwijl ze dansen, brengen ze nieuwe levenskracht naar het dorp. Zo beelden de maskers vaak dieren uit, zoals de antilope, gazelle, hyena of haas. De maskers praten dan ook niet, ze slaken alleen maar kreten uit, zoals de dieren dat doen.

Dit is het Kánaga -masker, het oudste en misschien wel het belangrijkste masker van de Dogon. Aan buitenstaanders vertelt men, dat het een vogel is. Voor ingewijden is het masker zowel een waterinsect als een vos die uitgeput van de dorst met zijn vier poten omhoog ligt en Ama om vergiffenis vraagt. En volgens een nog ander verhaal is het masker Ama zelf. Ama zou je een beetje kunnen vergelijken met wat wij God noemen. Ja, Ama heeft de wereld gemaakt en dat zou nou precies de dans met het Kánaga -masker voorstellen. Het is een scheppingsdans. Als de danser heel snel ronddraait, beeldt hij Ama uit die al dansend de hemel en de aarde creëert.

Dit masker stelt een boom voor, maar ook het huis van de Dorpsoudste. Dansen met dit masker is alleen voor de beste dansers weggelegd. Net als het Kánaga -masker verbindt het de hemel en de aarde.